

סוכות יום ו' – ותרנותו של יוסף הצדיק
אושפיזין של יוסף הצדיק

הרבה כתבו על הסיבות והנימוקים מדוע וכיצד נכשלו אחי יוסף למכור אותו למצרים להיות עבד. אבל מצד שני, יש להתפלל מאד על יחסו של יוסף אל אחיו, גם אחרי המכשול הנורא ההוא.

[א] כאשר הגיעו למצרים בשנות הרעב לרכוש מזון לכל בני ביתם, והיתה יכולת בידו להעליל עליהם "מרגלים אתם", לא אסר את כולם בבית סוהר, לא נקם בהם, אלא לקח את שמעון בלבד, כערבון עד יביאו אליו את בנימין.

[ב] גם שמעון עצמו, מי שהיה המארגן והגורם הראשי לפשע נורא זה ["לכו ונהרגו ונשליכהו באחד הבורות" – ראה דברי רש"י על בראשית לז, יט-כ] כאשר האחים יצאו מביתו של יוסף, ציוה יוסף להוציא את שמעון מבית הסוהר, כדברי רש"י על בראשית (מב, כד) "ויאסור אותו לעיניהם": את שמעון - הוא שהשליכו לבור, הוא שאמר ללוי הנה בעל החלומות הלזה בא... ויאסור אותו לעיניהם - לא אָסְרוּ אלא לעיניהם, וכיון שיצאו הוציאו והאכילו והשקהו (בראשית רבה):

[ג] גם כאשר מכר להם מזון, אחר כך ציוה להחזיר לאמתחותיהם את כל כספם שרכשו בו המזון, כלומר המזון ניתן להם חינם.

[ד] גם כאשר נתגלה יוסף אל אחיו והכריז "אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה" (בראשית מה, ד) הקדים יוסף להוציא משם כל נכרי. (בראשית מה, א):
וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעָלָיו! וְלֹא עָמַד אִישׁ אֶתוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אָחָיו:

כתב שם רש"י: "ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים - לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהִתְוַדַּעוּ להם".

עוד כתב רש"י (בראשית מה ד):

(ד) גשו נא אלי - ראה אותם נסוגים לאחור. אמר: עכשיו אחי נכלמים! קרא להם בלשון רכה ותחנונים והראה להם שהוא מהול (בראשית רבה):

והוא מפייס אותם שגם ממה שהם קלקלו למכור אותו למצרים, יצאה ישועה גדולה לכל משפחתו, וגם לאוכלוסיות רבות. ועוד מפייס אותם שהאלוהים עשה זאת ולא הם.

ספר בראשית פרק מה:

(ה) וְעַתָּה אֵל תַּעֲצְבוּ וְאֵל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְרַתֶּם אֶתִּי הִנֵּה כִּי לְמַחֲיָה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם:

(ו) כִּי זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֹמֶשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חֵרִישׁ וְקִצִּיר:

(ז) וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם לְשׁוּם לָכֶם שְׂאֲרִית בְּאָרֶץ, וְלִהְיוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה:

(ח) וְעַתָּה לֹא אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֶתִּי הִנֵּה כִּי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁיִמְנִי לְאֵב לְפָרְעָה וְלֹאֲדוֹן לְכָל בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם:

יותר מזה: שבע עשרה שנה היו יעקב ובני יעקב במצרים. בסוף התקופה נאמר ליוסף "הנה אביך חולה". כך מובאת פנינה יקרה דלהלן בפסקתא רבתי (פרשה ג, ד"ה ויהי ביום השמיני):
"כיון שהרגישו ביעקב שחולה [הוא] באו והודיעו ליוסף. והרי [זה] כל שבחו של יוסף שהיה מפליג על כבוד אביו ולא נכנס אצלו בכל שעה? שאילולי שבאו אחרים ואמרו לו 'אביו חולה' לא היה יודע? אלא

להודיעך צדקו [של יוסף] שלא רצה להתייחד [להיות לבד עם אביו, "בארבע עינים"] עם אביו שלא יאמר לו 'היאך עשו בך אחיך?' ומקללם". [כלומר יחקור אותו: מה קרה באותו יום ששלחתי אותך "לך נא וראה את שלום אחיך"].

וכתב על כך אדמו"ר סוכצ'וב ("שם משמאל" ח"ב עמ' שיא) היתה הקרבה גדולה בכך ע"י יוסף הצדיק. נוסף על געגועי בן אהוב אצל אביו, הרי אין לשער כמה חכמה וידיעות נפלאות היה יכול יוסף לשמוע מפיאביו, שהוא בעל המסורת מאז יצחקואברהם. והרי לא די בעשרים ושתים שנה שהפסיד יוסף מללמוד אצל אביו? ועכשיו שפרש מאביו, עוד שבע עשרה שנה הפסיד חכמות רבות!

גם אחר כך כאשר חזר מקבורת אביו, והאחים שקרו לו כאילו אביהם ציוה שיגידו ליוסף לא לנקום בהם. (ספר בראשית פרק נ פסוקים טז-כא):

(טז) וַיֵּצֵא אֶל יוֹסֵף לְאֹמֶר אֲבִיךָ צֵן לְפָנַי מוֹתוֹ לְאֹמֶר:

(יז) כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנֵא שָׂא נָא פֶשַׁע אַחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי רָעָה גָּמְלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפָשַׁע עַבְדֵי אֱלֹהֵי

אֲבִיךָ וַיִּבְרַךְ יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֱלֹהֵי:

(יח) וַיֵּלְכוּ גַם אַחֵיו וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ הִנְנוּ לְךָ לְעַבְדִּים:

(יט) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אֵל תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת אֱלֹהִים אָנִי:

(כ) וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשָׁבָה לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה פְּיֹם

הַזֶּה לְהַחֲיֵית עִם רַב:

(כא) וְעַתָּה אֵל תִּירָאוּ אֲנִי אֶכְלָל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶם וַיִּנַּחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם:

מדוע בכה יוסף? כי הוא ידע בבירור שאביו לא ידע מהמכירה כלום. היה בטוח שהאחים לא ספרו לו על פשע זה. ועל עצמו ידע כי שמר את פיו שבע עשרה שנה מלפגוש את אביו ביחידות, למען לא יגלה לו. ובכה יוסף על צערם של אחיו שהם מפחדים כל כך ממנו. לכן דיבר על ליבם שהכל היה מעשה אלוהים, וצמצם את אשמתם היא רק על כוונתם הרעה, שמתוך זה יצאה לעולם איזו טובה גדולה.

מה עלינו כולנו ללמוד מהתנהגותו של יוסף הצדיק? אלא [א] גם כאשר יש לנו נזק מסוים ממה שעשה לנו אדם אחר, או שפגע בכבודנו, עלינו לחשוב כי האלוהים סידר דבר זה. אמנם השליח שביצע הדבר יבוא על עונשו, כמו שביאר הרמב"ם בפרק ח' של "שמונה פרקים" (לפני אבות) על עונשם של המצריים, אבל הסבל ההוא כבר נגזר עלינו, אם על ידי פלוני זה או ע"י שליח אחר. וככל אשר כתב "חובת הלבבות" בשער הבטחון, פרק ד. [ב] עוד יש לנו להתבונן כי שמא עוד תצא איזו טובה גדולה מאותו הנזק שפלוני היסב לי? הרי כל דעביד רחמנא לטב (שו"ע או"ח סוף סימן ר"ל).

לא די לשים שלט על קיר הסוכה הנושא את השם "יוסף" אלא יש ללכת בעקבות מדותיו הנהדרות.